

## SPIS TREŚCI

|                                                                                                                                               |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Skróty nazw partii politycznych oraz koalicji wyborczych . . . . .                                                                            | 5   |
| Przedmowa do wydania pierwszego . . . . .                                                                                                     | 15  |
| Przedmowa do wydania drugiego . . . . .                                                                                                       | 16  |
| ROZDZIAŁ I. MODELE DEMOKRACJI PRZEDSTAWICIELSKIEJ<br>(Andrzej Antoszewski)                                                                    |     |
| 1. Demokracja jako przedmiot badań współczesnej politologii . . . . .                                                                         | 17  |
| 2. Proceduralna koncepcja demokracji J. Schumpetera i jej krytyka . . . . .                                                                   | 21  |
| 3. Model poliarchii R. Dahla . . . . .                                                                                                        | 25  |
| 4. Model westminsterski, konsocjonalizm i demokracja konsensualna . . . . .                                                                   | 29  |
| 5. Zasady komparatystyki współczesnych demokracji . . . . .                                                                                   | 39  |
| ROZDZIAŁ II. WSPÓŁCZESNE INSTYTUCJE DEMOKRACJI A PROCESY RZĄDZENIA<br>(Ryszard Herbut)                                                        |     |
| 1. Modele demokracji – agregatywny i substancjalny . . . . .                                                                                  | 43  |
| 2. Czy demokracja reprezentacyjna jest przestarzała? Między efektywnością a demokratycz-<br>nością – dylemat nowego stylu rządzenia . . . . . | 55  |
| ROZDZIAŁ III. PODZIAŁY SOCJOPOLITYCZNE W EUROPIE ZACHODNIEJ. CHARAKTER I STRUKTURA<br>(Ryszard Herbut)                                        |     |
| 1. Co to jest podział socjopolityczny? Rozważania definicyjne . . . . .                                                                       | 67  |
| 1.1. Kategoria podziału socjopolitycznego według S. Bartoliniego i P. Maira . . . . .                                                         | 69  |
| 1.2. Podział socjopolityczny na arenie wyborczej . . . . .                                                                                    | 73  |
| 2. Proces kształtowania się podziałów socjopolitycznych w Europie Zachodniej . . . . .                                                        | 75  |
| 3. Typy podziałów socjopolitycznych dominujących w Europie Zachodniej . . . . .                                                               | 78  |
| 3.1. Podział socjoekonomiczny (klasowy) . . . . .                                                                                             | 78  |
| 3.2. Podział religijny . . . . .                                                                                                              | 85  |
| 3.3. Podział kulturowo-etniczny . . . . .                                                                                                     | 86  |
| 3.4. Podział centrum–peryferie . . . . .                                                                                                      | 88  |
| ROZDZIAŁ IV. PARTIE POLITYCZNE<br>(Ryszard Herbut)                                                                                            |     |
| 1. Pojęcie partii politycznej . . . . .                                                                                                       | 91  |
| 2. Funkcje partii politycznych – płaszczyzny aktywności . . . . .                                                                             | 97  |
| 3. Powstanie partii politycznych oraz proces ich instytucjonalizacji . . . . .                                                                | 104 |
| 3.1. Genetyczny model powstania partii . . . . .                                                                                              | 104 |
| 3.2. Instytucjonalizacja partii . . . . .                                                                                                     | 107 |
| 4. Transformacja modelu partii . . . . .                                                                                                      | 114 |
| 4.1. Partie masowe . . . . .                                                                                                                  | 114 |
| 4.2. Partie wyborcze ( <i>catch-all parties</i> ) . . . . .                                                                                   | 117 |

|                                             |     |
|---------------------------------------------|-----|
| 5. Zmiana partii politycznej . . . . .      | 123 |
| 6. Czy kryzys partii politycznej? . . . . . | 131 |

## ROZDZIAŁ V. RODZINY PARTII POLITYCZNYCH

(Ryszard Herbut)

|                                                         |     |
|---------------------------------------------------------|-----|
| 1. Blok partii lewicowych . . . . .                     | 137 |
| 2. Blok partii liberalnych . . . . .                    | 144 |
| 3. Blok partii chrześcijańsko-konserwatywnych . . . . . | 148 |
| 4. Blok partii radykalnych . . . . .                    | 156 |

## ROZDZIAŁ VI. KONCEPCJA „RZĄDÓW PARTII” (PARTY GOVERNMENT)

(Ryszard Herbut)

|                                                |     |
|------------------------------------------------|-----|
| 1. Definicja pojęcia „rządów partii” . . . . . | 164 |
| 2. Typy „rządów partii” . . . . .              | 165 |
| 3. Czy kryzys „rządów partii”? . . . . .       | 170 |

## ROZDZIAŁ VII. SYSTEMY PARTYJNE

(Ryszard Herbut)

|                                                                                               |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. System partyjny. Rozważania definicyjne . . . . .                                          | 176 |
| 1.1. Sposób „liczenia” partii politycznych. Partie istotne politycznie (relevantne) . . . . . | 177 |
| 1.2. Partie małe . . . . .                                                                    | 181 |
| 1.3. Partie antysystemowe, czyli dysfunkcjonalne wobec systemu politycznego . . . . .         | 188 |
| 2. Modele systemu partyjnego – genetyczne i funkcjonalne podejście . . . . .                  | 191 |
| 3. Struktura podziałów socjopolitycznych a system partyjny . . . . .                          | 195 |
| 4. Typologie systemów partyjnych . . . . .                                                    | 202 |
| 4.1. Typologia J. Blondela . . . . .                                                          | 203 |
| 4.2. Typologia G. Sartoriego . . . . .                                                        | 205 |
| 4.3. Typologia G. Smitha . . . . .                                                            | 210 |
| 5. Zmiana systemu partyjnego . . . . .                                                        | 211 |
| 5.1. Pomiar liczby i rozmiaru partii . . . . .                                                | 213 |
| 5.1.1. Indeks frakcjonalizacji D. Rae . . . . .                                               | 213 |
| 5.1.2. Indeks efektywnej liczby partii M. Laakso i R. Taagepera . . . . .                     | 216 |
| 5.1.3. Indeks agregacji . . . . .                                                             | 219 |
| 5.1.4. Indeks relewancji rządowej . . . . .                                                   | 222 |
| 5.2. Pomiar dystansu między partiami . . . . .                                                | 224 |
| 5.2.1. Pomiar dystansu na podstawie wyników badań empirycznych masowego wyborcy . . . . .     | 224 |
| 5.2.2. Pomiar dystansu na podstawie opinii ekspertów . . . . .                                | 225 |

## ROZDZIAŁ VIII. POLITYKA PRZETARGÓW INDUSTRIALNYCH. MIĘDZY PARADYGMATEM PLURALISTYCZNYM A KORPORACYJNYM

(Ryszard Herbut)

|                                                                                  |     |
|----------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Pluralistyczny model stosunków między państwem a grupami interesu . . . . .   | 228 |
| 2. Korporacyjny model stosunków między państwem a grupami interesu . . . . .     | 233 |
| 3. <i>Policy networks</i> jako sposób interpretacji roli grup interesu . . . . . | 240 |
| 4. Polityka przetargów industrialnych . . . . .                                  | 241 |
| 4.1. „Silny” korporatywizm . . . . .                                             | 243 |
| 4.2. „Umiarkowany” korporatywizm . . . . .                                       | 249 |
| 4.3. Pluralistyczny system przetargów (lub „słaby” korporatywizm) . . . . .      | 250 |

## ROZDZIAŁ IX. FORMY PARTYCYPACJI OBYWATELI W PROCESIE POLITYCZNYM

(Andrzej Antoszewski)

|                                                     |     |
|-----------------------------------------------------|-----|
| 1. Pojęcie partycypacji politycznej . . . . .       | 253 |
| 2. Referendum i jego polityczne znaczenie . . . . . | 255 |

## ROZDZIAŁ X. SYSTEMY WYBORCZE

(Andrzej Antoszewski, przy współudziale Roberta Alberskiego)

|                                                          |     |
|----------------------------------------------------------|-----|
| 1. Pojęcie i elementy systemu wyborczego . . . . .       | 268 |
| 2. Typologia systemów wyborczych . . . . .               | 271 |
| 3. Polityczne konsekwencje systemów wyborczych . . . . . | 280 |

## ROZDZIAŁ XI. ZACHOWANIA WYBORCZE

(Wiesława Jednaka)

|                                                                                                 |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Zachowania wyborcze na poziomie zagregowanym . . . . .                                       | 290 |
| 2. Typologia zachowań wyborczych na poziomie zagregowanym . . . . .                             | 292 |
| 2.1. Stabilne zachowania wyborcze . . . . .                                                     | 292 |
| 2.2. Zmiana lojalności wyborczej (przeniesienie preferencji wyborczych) . . . . .               | 295 |
| 2.2.1. Klasowy model głosowania (indeks Alforda) . . . . .                                      | 298 |
| 2.2.2. Przesunięcie poparcia wyborczego udzielanego partiom między kolejnymi wyborami . . . . . | 302 |
| 2.2.3. Frekwencja . . . . .                                                                     | 305 |
| 2.3. Zanik lojalności partyjnej . . . . .                                                       | 306 |
| 3. Teorie zmian społecznych . . . . .                                                           | 307 |
| 4. Zachowania wyborcze na poziomie indywidualnym . . . . .                                      | 309 |

## ROZDZIAŁ XII. INSTYTUCJONALNE UWARUNKOWANIA PROCESU DECYZYJNEGO

(Andrzej Antoszewski)

|                                                                                |     |
|--------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Typologia reżimów politycznych: parlamentaryzm i prezydenccjalizm . . . . . | 314 |
| 2. Parlament: struktura i funkcje . . . . .                                    | 329 |
| 3. Rząd w systemie demokratycznym . . . . .                                    | 339 |

## ROZDZIAŁ XIII. TWORZENIE I UTRZYMANIE KOALICJI GABINETOWYCH

(Andrzej Antoszewski)

|                                                       |     |
|-------------------------------------------------------|-----|
| 1. Teorie koalicji . . . . .                          | 344 |
| 2. Polityka koalicyjna . . . . .                      | 347 |
| 3. Trwałość gabinetów koalicyjnych . . . . .          | 356 |
| 4. Koalicje gabinetowe w Europie Zachodniej . . . . . | 363 |

|                 |     |
|-----------------|-----|
| Aneks . . . . . | 370 |
|-----------------|-----|

|                                          |     |
|------------------------------------------|-----|
| I. Europa Zachodnia w liczbach . . . . . | 370 |
|------------------------------------------|-----|

|                                                                 |     |
|-----------------------------------------------------------------|-----|
| II. Wyniki wyborów parlamentarnych w latach 1990–2008 . . . . . | 374 |
|-----------------------------------------------------------------|-----|

|                                         |     |
|-----------------------------------------|-----|
| Wykaz skrótów nazw periodyków . . . . . | 380 |
|-----------------------------------------|-----|

|                        |     |
|------------------------|-----|
| Bibliografia . . . . . | 381 |
|------------------------|-----|

|                                                     |     |
|-----------------------------------------------------|-----|
| Spis tabel i rycin zamieszczonych w pracy . . . . . | 396 |
|-----------------------------------------------------|-----|